

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Helsinki 5.5.2021

Opetusministeriö

Asia: Professoriliiton lausunto selvityshenkilö, erityisasiantuntija Tapio Kosusen laatimasta luonnoksesta korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelmaksi

Professoriliitto kiittää Tapio Kosusta erinomaisen laajasta ja poikkeuksen perusteellisesta selvityksestä, joka perustuu suurelta osin tieteelliseen tutkimukseen. Tästä johtuen osa esitetyistä tavoitteista on tiedossa jo etukäteen, kuten tavoite lisätä kansainvälisten opiskelijoiden määrää ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Argumentit on kuitenkin hyvä toistaa, sillä koulutuspoliittisia tekoja ongelmien ratkaisemiseksi on vähänlaisesti.

Professoriliitto pitää myös varsin positiivisena sitä, että tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen sekä korkeakoulutuksen saavutettavuuteen kiinnitetään nyt vakavasti huomiota, sillä nämä ovat demokraattisen hyvinvointiyhteiskunnan perusarvoja.

Kiinnitämme lausunnossamme huomiota erityisesti professoreita koskettaviin muutosehdotuksiin.

Lausunto on pyynnön mukaisesti toimitettu lausuntopalvelu.fi-palvelun kautta.

Tavoite 1. Saavutettavuussuunnitelmaluonnoksessa esitetään valtakunnalliset tavoitteet korkeakoulutuksen ja korkeakoulun saavutettavuuden edistämiseksi.

Yleisesti ottaen suunnitelmaluonnoksen tavoite saavutettavuuden holistisesta huomioinnista on kannatettava; huomio yksittäisiin aliedustettuihin ryhmiin on pirstaloinut toimenpiteet ryhmäkohtaisiksi. Nyt tavoitellaan näkökulmaa, jossa saavutettavuus nähdään lähtökohdana korkeakoulujen toiminnalle. Tämä on samalla myös haaste korkeakoulu yhteisöille: syrjivien rakenteiden purkamisessa on kyse ennen kaikkea organisaatiokulttuurin muutoksesta, mikä vaatii pitkäjänteistä työtä ja resursoinnin jatkuvuutta esimerkiksi yli budjettikausien.

Tavoite 2. Esitettyjen tavoitteiden ja suuntaviivojen pohjalta korkeakoulut valmistelisivat omat saavutettavuussuunnitelmansa, joissa opiskelijoiden moninaisuus ja korkeakoulutuksessa aliedustetut ryhmät otetaan huomioon.

Tavoite 3. Saavutettavuuden edistäminen kirjattaisiin yliopisto- ja ammattikorkeakoululakeihin ja saavutettavuussuunnitelmien toteutumista tarkasteltaisiin ja arvioitaisiin osana korkeakoulujen ohjausprosessia ja laatujärjestelmiä.

Saavutettavuuden kirjaaminen lainsäädäntöön antaa selkeän ja velvoittavan viestin sen tärkeydestä. Suunnitellut määrälliset indikaattorit sen sijaan saattavat palauttaa huomion yksittäisten ryhmien osallisuuden kasvun tarkasteluun, mikä hämärtäisi holistisen lähtökohdan. Seurantaan olisi sisällytettävä myös keinoja, joilla korkeakoulut voivat tarkastella omien saavutettavuustoimiensa etenemistä esimerkiksi systemaattisella ja määräajoin toistuvalla laadullisella seurannalla. Jos saavutettavuutta halutaan oikeasti parantaa, olisi syytä kohentaa myös yliopistojen resursointia.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Tavoite 4 Opetus- ja kulttuuriministeriö tuottaa korkeakouluopiskelijoiden taustoista yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa korkeakoulutuksen ja korkeakoulun saavutettavuutta koskevan tietopohjan vahvistamiseksi.

Tämä on kannatettava ehdotus, sillä se tukee tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Tällä hetkellä yhtenäinen tietopohja nimittäin puuttuu.

Tavoite 5 OKM perustaa korkeakoulutuksen saavutettavuusfoorumin korkeakoulutuksen saavutettavuuden edistämiseksi ja jatkuvan, yhteistyössä tapahtuvan kehittämisen mahdollistamiseksi.

Korkeakoulujen saavutettavuuden edistäminen tarkoittaa käytännössä syrjivien toimintarakenteiden purkamista. Suunnitelmaluonnoksessa esitetty Korkeakoulutuksen saavutettavuusfoorumi on kannatettava ehdotus, sillä se lisää tietoisuutta, toimii sektorien välisenä linkkinä, ja on osoittautunut toimivaksi esimerkiksi opettajankoulutuksen ja kielikoulutuksen alalla.

Näiden ohella suunnitelmaluonnoksessa toistetaan koulutuspoliittisen selonteon vaatimuksia Koulutus- ja osaamistason nostamisesta, korkeakoulujen toimintamallien ja -rakenteiden uudistamisesta. Suunnitelmaluonnoksessa ehdotetaan myös räätälöityjä työelämän lyhyttutkintoja sekä työelämän ja korkeakoulutuksen yhteistyön parantamista. On selvää, että toteutuakseen nämä uudistukset edellyttävät myös yliopistojen lisärahoitusta.

Muut tavoitteet

Tavoitteet 11 - 14 tulisi yhdistää kohtaan 2 alakohdiksi, sillä niissä käsitellään samaa aihepiiriä.

Tavoitteet 18 - 21 koskevat opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista HOPSissa. Samoin opetus- ja ohjaushenkilöstö ammattipätevyyttä huomioida opiskelijoiden moninaisuus ohjauksessa, opetuksessa ja osallisuuden tukemisessa. Tavoitteessa (20) edellytetään, että opiskelija saa tarvitsemansa tuen ja ohjauksen, yksilöllisiä järjestelyjä ja hyvinvointia tukevia palveluita kaikissa opintojen vaiheissa, ja tavoite 21 edellyttää opiskelijan oikeutta yksilöllisiin opiskelujärjestelyihin ja laadukkaaseen opetukseen.

Nämä ehdotukset ovat kannatettavia, mutta käytännössä ne vaativat yliopistoilta sekä henkilöstön kouluttamista että lisäresursseja saavutettavuuden tukemiseen. Tämä täytyy näkyä yliopistojen perusrahoituksessa, sillä muussa tapauksessa lisäresurssit otetaan tutkimuksesta.

Aistirajoitteisten pääsyä tieteelliseen tietoon ja osallistumista siihen perustuvaan korkeimpaan opetukseen on myös tavoiteltavaa parantaa. Tekstitykset, pistekirjoitukset ja audion parantaminen ovat toteutettavissa tulevaisuudessa automatisoiduin, digitaalisin välinein. Nämä välineet eivät ole vielä valmiita laajamittaisen käyttöön, ja siksi niiden kehittämiseen, käyttöönottoon ja käytön koulutukseen on syytä alkaa paneutua välittömästi. Manuaalisesti käsityönä lisätyt saavutettavuuden vaatimat ominaisuudet vähentävät tutkimukseen ja opetukseen käytettäviä varoja ja aikaa, jonka vuoksi tekniset apuvälineet ovat ensisijainen ja kustannustehokaskeino saavutettavuuden parantamiseen.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Suunnitelmaluonnos sisältää erilaisia korkeakouluja velvoittavia linjauksia, kuten tasa-arvon lisäämiseen tarkoitetut toimenpiteen tyypillisesti tekevät. Toimenpiteissä on löydyttävä tasapaino velvoittavuuden ja korkeakoulun oman toimintakulttuurin välillä. Tämä koskee myös aliedustettujen ryhmien edustusta saavutettavuuden kehittämisessä.

Professoriliitto-Professorsförbundet

Jukka Heikkilä
puheenjohtaja

Tarja Niemelä
toiminnanjohtaja